

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณประกอบกัน การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการสะท้อนให้เห็นบริบทและประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนในเรื่องความรุนแรง และงานวิจัยเชิงปริมาณนำมาใช้เพื่อแสดงขนาด และความสัมพันธ์ และปัจจัยที่กำหนด ระเบียบวิธีการการศึกษาวิจัยทั้งสองแบบนำมาใช้ประกอบกันและกันเพื่อตอบคำถามหลักของการศึกษาวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้เพียงเพื่อเป็นแนวความคิดกว้างๆที่ทำหน้าที่นำทางให้นักวิจัยแสวงหาความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนเท่านั้น ไม่ได้มุ่งที่จะพิสูจน์แนวคิดทฤษฎี นอกจากนั้นการศึกษาเชิงคุณภาพไม่ได้เน้นการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง แต่เน้นการแสวงหาความจริงตามปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีอยู่ เพื่อตอบคำถามกับโจทย์ที่กำหนดไว้ โดยเชื่อว่าปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งในที่นี้คือพฤติกรรมความรุนแรง นั้น เกิดเพราะตัวมนุษย์ (สมาชิกของสังคม) มีการให้ความรู้ให้ความหมาย และแสดงพฤติกรรม ตามที่ถือว่าเหมาะสมกับบริบท (Context) ที่ตนอาศัยอยู่ ณ เวลานั้นๆ เพราะเหตุนี้ จึงถือว่าข้อเท็จจริงทางสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรม (Socially and Culturally Constructed) โดยนัยนี้ ผู้ที่รู้ความจริงมากที่สุดคือผู้ที่เป็สมาชิกของสังคมนั้น ดังนั้น การที่เราจะเข้าถึงข้อมูลมากที่สุด ก็คือต้องเข้าไปอยู่ อย่างมีส่วนร่วมในสังคมนั้น ต่อเนื่องกันเป็นเวลานานพอสมควร นานพอที่จะเข้าใจบริบทของพฤติกรรมทางสังคมต่าง ๆ (ในที่นี้ คือเรื่องพฤติกรรมความรุนแรง) และนานพอที่จะสร้างความสนิทสนมไว้วางใจจากกลุ่มผู้ที่ถูกศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลอย่างแท้จริง การศึกษาวิจัยนี้ จึงเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นระยะเวลา 3 เดือน เพื่อทำความเข้าใจ และวิเคราะห์บริบท และวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง (Contextual Analysis) โดยเน้นให้ความสำคัญกับบริบทของวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

โครงการนี้ มุ่งเน้นการใช้กรอบความคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยใช้การวิจัยแนว ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Research) การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา เป็นการตอบคำถามเกี่ยวกับความหมาย ซึ่งมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจประสบการณ์ในชีวิต ตามความเข้าใจของคนที่ประสบมันมาด้วยตนเอง (Cohen, 2000) ดังนั้น ความจริงความรู้เกี่ยวกับความรุนแรง ไม่ได้มีธรรมชาติเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) แต่ถือว่าความจริง

ความรู้รึ้นเป็นอัตตวิสัย (Subjectivity) และขึ้นอยู่กับบริบทหรือแหล่งที่มาของการเกิด ทั้งนี้แม้ว่าประสบการณ์ชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล จะเป็นวัตถุดิบสำคัญในการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา แต่จุดหมายสำคัญของการวิจัยนั้น มิได้หยุดอยู่ที่ตัวประสบการณ์ชีวิต หากมุ่งที่การทำความเข้าใจว่า ปัจเจกบุคคลสร้างประสบการณ์อย่างไร และการกระทำ (พฤติกรรม) ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มีความหมายต่อผู้กระทำอย่างไร โดยนัยนี้ ปรากฏการณ์วิทยาถือว่า ถ้าเราอยากเข้าใจว่า ทำไมคนจึงมีพฤติกรรมความรุนแรง เราจำเป็นต้องเข้าใจว่าเขาให้ความหมาย ต่อความรุนแรง การใช้ความรุนแรง และไม่ใช้ความรุนแรงอย่างไร และให้ความหมายต่อการกระทำของตัวเอง ดังนั้นความหมายจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการวิจัย การวิเคราะห์แนวปรากฏการณ์วิทยาคือการตีความ (Interpretation) เพื่อค้นหาความหมายหรือคำอธิบายของสิ่งที่ถูกศึกษาจากทัศนะของผู้กระทำ (Rice and Ezzy, 1999) โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าประสบการณ์หรือการกระทำนั้น มีความหมายสำหรับผู้ประสบมันอย่างไร มันถูกทำให้กลายเป็นสิ่งธรรมดา (Typication) ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.1 พื้นที่ตัวอย่าง

เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน (Community Studies) 30 แห่งใน 10 อำเภอจาก 8 จังหวัด เพื่อสะท้อนความเป็นท้องถิ่นของภูมิภาค อันได้แก่ภาคเหนือ กลาง ได้ ตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร เหตุผลที่เลือกกรุงเทพมหานคร โดยแยกออกจากภาคกลาง เนื่องจากบริบททางสังคมของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างจากภาคกลางทั่วไป เพราะมีความเจริญ ความเป็นเมืองหลวง มีระบบการบริหารงานการปกครองที่แตกต่างจากพื้นที่ภาคกลางทั่วไป จึงกำหนดเลือกพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการสะท้อนสังคมชุมชนในกรุงเทพมหานครเป็นการเฉพาะ

การคัดเลือกพื้นที่เลือกแบบเจาะจง เพื่อตอบคำถามถึงโครงสร้างทางสังคมและระบบวัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่าง ใช้การเลือกพื้นที่แบบหลายขั้น (Multi-Stage) เพื่อให้ได้พื้นที่ โดยมีวิธีการเลือกแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คือแบ่งจังหวัดออกเป็นกลุ่มภาค (Cluster) ทั้งหมด 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 แต่ละภาค แบ่งจังหวัดออกเป็น ชั้นภูมิ (Stratified) คือ จังหวัดที่มีระดับการเฝ้าระวังและเตือนภัยมีค่ามาตรฐานของการมีพฤติกรรมความรุนแรง ซึ่งใช้ฐานข้อมูลการสำรวจ ของ

ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549) ที่แบ่งระดับการเตือนภัยทางสังคมเฉพาะด้านพฤติกรรมเสี่ยงในแต่ละจังหวัด โดยจังหวัด ที่เลือกในแต่ละภาคมีดังนี้

ภาคกลาง : จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาคเหนือ : จังหวัดแพร่ จังหวัดเชียงใหม่

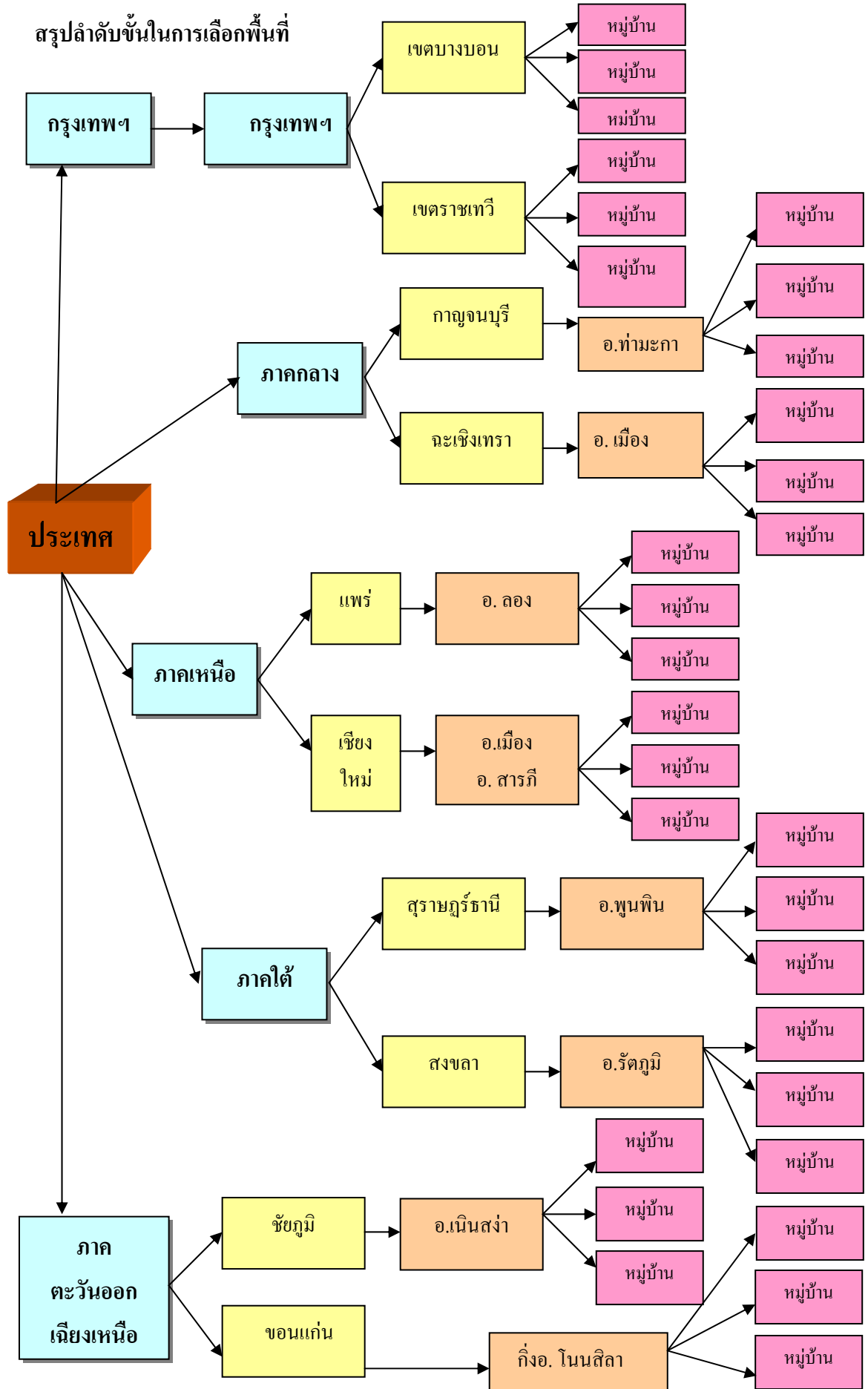
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ

ภาคใต้ : จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา

กรุงเทพมหานคร : เขตราชเทวี เขตบางบอน - จอมทอง

ขั้นที่ 3 แต่ละจังหวัดเลือกอำเภอแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีที่มีระดับการเฝ้าระวังเตือนภัยสูงสุด กรณี จังหวัดแพร่ เลือกอำเภอที่พิจารณาความสะดวกในการเดินทางร่วมกับระดับความรุนแรง ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เพิ่มอำเภอเมือง ที่มีปรากฏการณ์ปัญหาความรุนแรงในกลุ่มแก๊งค์ขนาดใหญ่ของเด็กและเยาวชน เป็นกรณีศึกษาอีกกรณีหนึ่งด้วย

ขั้นที่ 4 แต่ละอำเภอ/เขตดังกล่าว เลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ 3 หมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีคุณลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนเมือง,ชุมชนชนบท, ชุมชนชาวพุทธ, ชุมชนชาวมุสลิม, ชุมชนชาวเขา, ชุมชนชาวประมง, เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้จัดประชุมโครงการวิจัยกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในจังหวัดที่สุ่มเลือกให้เป็นตัวอย่าง เพื่อให้ได้พื้นที่ระดับชุมชนที่สะท้อนความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับข้อมูลสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่ รวมทั้ง ได้ประสานงาน ปรัชญาหรือและขอคำแนะนำ กับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยของแต่ละพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้วย

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.2.1. ตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพได้แก่

1.1 เด็กและเยาวชน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการศึกษารั้งนี้ วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต โดยในชุมชนที่ศึกษา 30 แห่ง ได้ติดตามเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10-25 ปีในชุมชนจำนวนชุมชนละ 20 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ตัวอย่างเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายได้แก่ เด็กและเยาวชนที่เรียนหนังสือ เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (ออกจากโรงเรียน/ทำงาน) เด็กและเยาวชนทั้งหญิงและชาย โดยมีกลุ่มประชากรโดยรวมทั้งหมดในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 600 ราย

นอกจากนั้นในชุมชนที่ศึกษา 30 แห่ง ได้ทำการจัดสนทนากลุ่ม แยกเป็นเด็กและเยาวชน 1 กลุ่ม และผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้นำชุมชนในหมู่บ้านที่ศึกษาอีก 1 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน รวมทั้งหมด 60 กลุ่ม โดยเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จากความสมัครใจ และให้ได้ความหลากหลายของประสบการณ์เพื่อนำมาสนทนากลุ่มเรื่อง ความหมายของเด็กและเยาวชน สถานการณ์และมุมมองต่อปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน แนวคิดและการจัดการปัญหา

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอื่นๆ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่เป็นตัวอย่าง เพื่อนบ้าน ครู ญาติพี่น้อง พระ โต๊ะอิหม่าม เจ้าของกิจการร้านเกมส์ ร้านแต่งรถจักรยานยนต์ เครือข่ายเพื่อนเด็ก เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยประจำตำบล อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตตำบลและอำเภอ เพื่อทราบบริบททางสังคม การดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน มุมมองต่อปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสังเกต

3.2.2 ตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เด็กและเยาวชนในชุมชน และเด็กและเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยมีตัวอย่างที่ได้ในชุมชนทั้งสิ้น 1,105 ราย

ตัวอย่างในโรงเรียนใช้การสุ่มอย่างง่าย จากโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในอำเภอที่เป็นเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย จำนวน 12 โรงเรียน โดยได้ขอความร่วมมือผ่านกระทรวงศึกษาธิการ และ ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ใช้เป็นตัวอย่าง ในการเข้าไปแจกแบบสอบถามในห้องเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในอำเภอที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ชั้นละ 1 ห้องเรียน โดยให้เด็กนักเรียนในห้องเรียนที่ถูกสุ่ม กรอกแบบสอบถามทุกคน ใช้เวลาการกรอกแบบสอบถามประมาณ 40 นาที โดยมีผู้กรอกแบบสอบถามได้ทั้งหมด 2,989 ราย แต่เมื่อ

ตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมด พบว่ามีจำนวน ที่แบบสอบถามมีความไม่สมบูรณ์ จำนวน 92 ราย จึงตัดออกไป และได้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 2,897 ราย

3.3 เครื่องมือ

3.3.1 เครื่องมือในการศึกษาเชิงคุณภาพ

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยกำหนดให้มิ้นกวีชัย สนามเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่จะทำการศึกษา จำนวน 90 วัน เพื่อเฝ้าสังเกต และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชาวบ้าน เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมชุมชน และโครงสร้างทางสังคมของคนในชุมชน เครือข่ายทางสังคมของเด็กและเยาวชน วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน

2. การสัมภาษณ์แบบลึก (In-Depth Interview) อย่างไม่เป็นทางการกับเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 10 - 25 ปี ชุมชนละ 20 ราย เพื่อทราบวิธีคิด ประสบการณ์ เกี่ยวกับความรุนแรง และบริบททางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ และกิจวัตรประจำวัน ชีวิตในโรงเรียน และหลังเลิกเรียน กรณีเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือทำงาน จะเน้นถามสาเหตุการออกจากโรงเรียน กิจกรรมทางสังคมที่ทำประจำวัน กับกลุ่มเพื่อน

3. การสัมภาษณ์แบบลึก (In-Depth Interview) อย่างไม่เป็นทางการกับพ่อแม่ของ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา เช่น ผู้นำชุมชน ครู พระ และเครือข่ายเพื่อนของเด็กและเยาวชน ในฐานะบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อทราบลักษณะ โครงสร้างทางสังคมและระบบ วัฒนธรรมของชุมชน ความเข้มแข็งและการเกาะเกี่ยวกันของชุมชน

4. การจัดสนทนากลุ่ม (Group Discussion) กับกลุ่มเด็กและเยาวชนชายและหญิง อย่างละ 1 กลุ่ม และผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนและ ผู้นำชุมชนในชุมชนอีก 1 กลุ่มต่อหมู่บ้าน โดยมี ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มราว 8 คนต่อกลุ่ม ใช้เวลาจัดสนทนากลุ่ม ประมาณกลุ่มละ 1 ชั่วโมง เพื่อทราบ วิธีคิด และการให้ความหมาย เกี่ยวกับความรุนแรง แนวคิดต่อวัยรุ่น และการจัดการความรุนแรงใน มุมมองของเด็กและเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน

3.3.2 เครื่องมือในการศึกษาเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถาม ศึกษาแบบตัดขวาง (Cross Sectional Study) ประเมินความรุนแรง และรูปแบบการจัดการปัญหาในช่วง 3 เดือนในขณะที่นักวิจัยสนามเข้าไปศึกษาในชุมชน และ 1 ปีที่ผ่านมา (รวม 3 เดือนที่กำลังทำการศึกษาคู่) เพื่อดูขนาดความรุนแรงของปัญหา รูปแบบ และการจัดการความรุนแรง สถานการณ์และกระบวนการจัดการความรุนแรง เครื่องมือในการ

สำรวจ พัฒนา ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้กรอกแบบสอบถาม ข้อมูลครอบครัวและความสัมพันธ์ ข้อมูลระดับความผูกพันในชุมชน ข้อมูลเพื่อนและความสัมพันธ์กับเพื่อน พฤติกรรม ความรุนแรง การจัดการปัญหาความรุนแรง ทักษะคิดเกี่ยวกับความเป็นชาย สักดิ์ศรี การใช้ปืน กับ การใช้ความรุนแรง ความภาคภูมิใจในตนเอง ประสิทธิภาพความรุนแรงในครอบครัว ในชุมชน และในโรงเรียน

เครื่องมือนี้ได้มีการทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยการนำไปทดลองกับตัวอย่างทั้งหมด 30 รายกับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง พบค่าความน่าเชื่อถือสำหรับเครื่องมือวัดทัศนคติความเป็นชาย การใช้ปืน และการใช้ความรุนแรง ที่ Cronbach's Alpha = .89 ระดับความผูกพันในครอบครัว ได้ค่าความน่าเชื่อถือ ที่ Cronbach's Alpha = .75 และระดับความผูกพันในชุมชน ได้ค่า Cronbach's Alpha = .60

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ด้วยเหตุที่การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีด้วยกัน ข้อมูลหลักที่นำมาวิเคราะห์คือข้อมูลประสิทธิภาพความรุนแรงในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา และช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการเก็บข้อมูล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบลึกกับเด็กและเยาวชนตัวอย่าง รวมทั้งการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนบริบทเชิงโครงสร้างสังคม แนวคิดทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และเยาวชน และความรุนแรง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลการบันทึกสนทนา การสัมภาษณ์แบบลึก มาถอดและรวบรวม ถ้อยคำ และประโยคสำคัญที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษา นำข้อมูลมาแยกแยะส่วน ข้อมูลเชิงปริมาณทำหน้าที่ในการแสดงภาพในระดับกว้างให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และใช้การวิเคราะห์สถิติขั้นสูง (Advance Analysis) ด้วย การวิเคราะห์ MANOVA และ Structural Equation Model เพื่อชี้บอกความสัมพันธ์ของตัวแปร รวมทั้งการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปร

แผนภูมิที่ 2 สรุปภาพรวมแผนภูมิระเบียบวิธีการวิจัย

